

VIRGIŇAN

OWEN
WISTER

LEGENDY
DIVOKÉHO ZÁPADU

Virgiňan

PRAHA 2011

Přeložil:
ONDŘEJ MAREK

Owen Wister: Virgíňan
Vydání první
All rights reserved

Vydalo nakladatelství Baronet a.s., Květnového vítězství 332/31, Praha 4,
www.baronet.cz

v roce 2011 jako svou 1635. publikaci

Přeloženo z anglického originálu The Virginian

Český překlad © 2011 Ondřej Marek

Přebal a vazba © 2011 Ricardo a Baronet

Ilustrace na přebalu © 2011 Martina Kysucká

Odpovědná redaktorka Jindra Marková

Sazba a grafická úprava Ricardo, Sázavská 19, Praha 2

Tisk a vazba: **FINIDR**, s. r. o., Český Těšín

Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována
či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané

Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.

ISBN 978-80-7384-450-9

BARONET
Praha 2011

Owen Wister
Virgiňan

Jezdec z plání

THEODORU ROOSEVELTOVI

Některé z těchto stránek jste viděl,
několik jste jich pochválil, jednu jsem přepsal,
protože se Vám nelíbila – ale všechny,
můj drahý kritiku, připomínají autorův
nehynoucí obdiv k Vám.

Čtenáři

Při prvním vydání této knihy se jistě noviny dopustily – zcela přirozeně – chyby, neboť nesla podtitul Vyprávění o nejrůznějších dobrodružstvích. „Vypadá to na historický román,“ pronesl někdo, čímž myslel (jak předpokládám) romantický příběh z koloniálního období. Nynější název bude jen stěží svádět k takové interpretaci, přestože kniha není o nic méně historická než jakákoliv koloniální romance. Wyoming byl v letech 1874 až 1890 zemí stejně divokou jako Virginie o sto let dříve. Stejně nedotčený, řidčeji osídlený, se stejnými běžnými radostmi a nebezpečími. Zcela jistě byste tu ovšem nenašli tolik Chippendaleových sedaček.

Máme celkem jasnou představu o tom, co znamená termín „historický román“. Například Hugh Wynne ho zcela splňuje. Ale třeba Silas Lapham je román stejně tak historický jako Hugh Wynne, neboť vystihuje dobu a zobrazuje pro ni typického hrdinu. Nezáleží na tom, že v jedné najdeme George Washingtona a v té druhé pouze smyšlené postavy; jinak by se Šarlatové písmeno také neřadilo mezi historické knihy. Stejně tak nezáleží na tom, že Dr. Mitchel nežil v době, o které píše, zatímco pan Howells spatřil mnoho Silasů Laphamů na vlastní oči; jinak by historickým románem nebyla ani Chaloupka strýčka Toma. Každý příběh, který věrně zobrazuje dobu a v ní žijící generaci, je historický; tento popisuje Wyoming v rozmezí let 1874 až 1890. Pokud jste vyrazili z New Yorku nebo San Franciska v deset hodin dopoledne, pozítří kolem poledne jste mohli

vystoupit z vlaku v Cheyenne. Tam byste se ocitli v srdci světa, který jsem se rozhodl vykreslit a po němž byste se nyní marně sháněli, protože se doba změnila. Ten svět už zmizel. Žádná cesta, kromě cesty paměti, vás už do něj nepřivede. Ty hory tam stále září v dálce, je tam i sluneční svit, nekonečné pláně a vzduch jako skutečná studnice mládí, ale kam se poděl bizon, divoké antilopy a kde je ten jezdec se svým tisícíhlavým stádem? Roste tam jeho starý známý, divoký pelyněk, takže čekáte, že se objeví také.

Ale on už nikdy nepřijede. Patří do historie. Už ho nikdy nevidíte hnát se tryskem v témže tichu, stejně jako nespátříte Kolumba plavit se z Palosu se svými karavelami přes stále stejné moře.

Ale přesto je kovboj tak blízko dnešku, že v některých kapitolách této knihy, publikovaných na sklonku devatenáctého století, jsem ještě použil přítomný čas. Už to však není pravda. V těchto pasážích jsem změnil „je“ a „má“ na „bylo“ a „mělo“. Čas běžel rychleji, než psalo mé pero.

Co se stalo s tím jezdcem, honákem dobytka, poslední romantickou postavou naší země? Neboť on v sobě romantiku měl. Cokoliv dělal, dělal s plným nasazením. Svůj chleba si těžce vydřel, svůj plat snadno prohýřil – mzda za půl roku někdy zmizela během jedné noci – „odváta“, jak by to vyjádřil. Bude mezi námi stále, i když neviděn, bude čekat na svou šanci znovu žít a hrát podle svého. Takoví jako on tu s námi byli odjakživa. Mladý muž se svými pokušeními, hrdina bez křidel.

Dlouhé hodiny samostatné práce honáka ho nijak nepoznamenaly. Když dal své slovo, dodržel jej; podle Wall Streetu zaspal dobu. Ani nemluvil oplzle se ženami; v Newportu by platil za staromódního. On a jeho krátká éra patří k sobě, protože spolu tvoří ucelený obraz, stejně jako byli první osadníci spjati se zemí nebo

objevitelé s mořem. I jezdce z plání však čekala změna, prošel si bezútěšným stavem mysli i ducha, stejně nehezským, jako je příroda v onu roční dobu, kdy zima odchází, ale jaro ještě nepřišlo. To tu však nebudu rozvádět. Ti, kteří to viděli, dobře ví, o čem mluvím. Takový posun byl nevyhnutelný. Díky bohu, že to byl pouze přechodný, nikoliv konečný stav.

Někdy se čtenáři táží, znal-li jsem Virgiňana. Doufám, že tak dobře, jak by měl otec znát svého syna. Jindy se ptají, zda se to a to událo skutečně tak. Na tohle mám tu nejlepší odpověď. Jednou jsem četl rozpracovaný rukopis jistému honákovi dobytka. Pozorně poslouchal pasáž o události v indiánské rezervaci, a když jsem skončil, zeptal se: „To byla Havraní rezervace?“ Odpověděl jsem, že to nebyla žádná skutečná rezervace a ani k té události ve skutečnosti nedošlo, a jeho tvář vyjadřovala nelibost. „Proč ztrácíte čas psaním o něčem, co se nikdy nestalo, když můžete psát o tolika věcech, které se opravdu staly?“

Nemohl jsem mu na to odpovědět nic jiného, než že je to ta největší poklona, jakou mi kdo složil, a říkám to tu i vám.

Charleston, Jižní Karolína, 31. března 1902

I.

Muž na scéně

Jakási podívaná venku přitáhla spolucestující, muže i ženy, k oknům. Vstal jsem a přešel vagon, abych viděl, co je tak zaujalo. Nedaleko trati jsem spatřil ohradu obklopenou smějícími se muži. Uvnitř vířil prach a v tom prachu různě pobíhali, mačkali se a uskakovali koně. Byli to honáčtí poníci a mezi nimi se našel jeden, který se nenechal chytit, ať se o to pokoušel kdokoliv. Na sledování toho snažení jsme měli spoustu času, protože náš vlak tam zastavil, aby nabral vodu do nádrže, než nás doveze k nástupišti ve stanici Medicine Bow. Měli jsme už šest hodin zpoždění a rozptýlení jsme uvítali. Poník byl mazaný a měl rychlé nohy. Viděli jste někdy zkušeného boxera, jak svého protivníka klidně a pozorně sleduje? Přesně takový pohled upíral poník na každého, kdo vzal do ruky laso. Ten se mohl tvářit, že se zajímá o počasí, toho dne krásné, nebo předstírat vážnou debatu s mužem vedle, ale všechno marně. Poník to prohlédl. Žádná lest ho neoklamala. To zvíře bylo vpravdě osobností. Svůj upřený pohled soustředilo na rádoby nenápadného soka a to, jak důstojně se při tom tvářilo, dělalo z celého představení skvělou zába-

vu. Pak proti němu vyletělo laso, ale poník už byl jin-
de, a kdyby se koně uměli smát, jistě by se celá ohra-
da otřásala smíchem. Někdy se poník lasu vyhnul
sám, jindy vklouzl jako blesk mezi své bratry a celé
stádo pobíhalo podél ohrady jako parta nezbedníků.
Kopyty vyhazovali prach a (jak myslím) říčeli smí-
chy. Roštěcké dusání k nám doléhalo i přes okno pull-
mana*) stejně jako směšné hlasité nadávky kovbojů.
Tehdy jsem si poprvé všiml muže, který seděl na vy-
soké bráně ohrady a přihlížel. Slezl dolů a pohyboval
se přitom s jistotou a lehkostí tygra, pod kůží se mu
vlnily svaly. Ostatní točili lasem viditelně, někteří
z nich dokonce zvedali ramena. Jeho jsem neviděl ani
pohnout rukou. Vypadalo to, že laso má dole u nohy.
Ale smyčka se náhle vymrštila vpřed jako had a za-
sáhla cíl. Bylo hotovo. Zatímco chycený poník kráčel
s roztomilým svatouškovským výrazem, náš vlak po-
malu pokračoval do stanice a jeden z pasažérů pozna-
menal: „Ten chlap se vyzná.“

Debatu o chytání do lasa jsem si musel nechat ujít,
protože jsem v Medicine Bow vystupoval. Rozloučil
jsem se se spolucestujícími a vkročil coby cizinec
do světa dobytka. A zde jsem se za necelých deset mi-
nut dozvěděl věci, kvůli kterým jsem se jako cizi-
nec opravdu cítil. Mé zavazadlo se ztratilo. Nepřijelo
týmž vlakem – zatoulalo se kdesi na těch třech tisí-
cích kilometrech, které jsem nechal za sebou. Muž,
který měl na starost jejich výdej, pro uklidnění pozna-
menal, že pasažéři se často zatoulají jinam než jejich
věci, ale většinou se po čase opět shledají. Po tomhle

*) Pullman Palace Car Company byla americká přepravní společnost
výjimečná tím, že od svého založení v roce 1892 produkovala na
svou dobu nebývale komfortní vagony. Relativně jednoduše se daly
vždy během noci proměnit na lůžkové, což vzhledem ke vzdálenos-
tem byla tehdy velká přednost. *Pozn. překl.*

povzbuzení si začal pískat a vrátil se ke své práci, zatímco mě nechal trčet ve výdejně zavazadel v Medicine Bow. Stál jsem opuštěný mezi bednami a krabicemi, hladový a zoufalý, a nepřítomně jsem držel svou jízdenku. Zíral jsem dveřmi na oblohu a širé pláně, ale neviděl jsem ani antilopu v divokém pelyňku, ani úžasný západ slunce nad Wyomingem. Pro zlost jsem nebyl schopen vnímat nic než křivdu – před očima jsem měl pouze svůj ztracený kufr. Polohlasně jsem si mumlal: „Co je tohle za díru?“, když vtom jsem z peronu uslyšel líně pronesené: „Už se zase jedeš ženit? To snad ne!“ Hlas měl jižanský přízvuk, byl příjemný a unylý. V odpověď se okamžitě ozval druhý hlas, nakřáplý a hašteřivý. „Není to zase. Jaké zase? A vůbec, kdo ti to řekl?“ První hlas sladce odpověděl: „To ty tvoje sváteční šaty, strýčku Hughey. Mluví o svatbě pěkně nahlas.“

„Mě nerozhodíš!“ odsekl strýček Hughey ječivým hlasem.

Ten druhý pokračoval mírným tónem: „A nejsou to ty rukavice, co sis vzal na svoji poslední svatbu?“

„Mě nerozhodíš! Nerozhodíš!“ Teď už strýček Hughey křičel.

Na svůj kufr jsem dávno zapomněl, starosti byly ty tam. Všiml jsem si západu slunce a chtěl jsem jen naslouchat onomu rozhovoru, protože se nepodobal ničemu, co jsem kdy slyšel. Zastavil jsem se ve dveřích a vyhlédl na nástupiště.

O zeď se tam ležérně opíral mladý štíhlý obr jako z obrazu. Široký klobouk měl posunutý dozadu, kolem krku volně uvázaný vybledlý šarlatový šátek, palec nedbale zaklesnutý za pás s náboji, který mu zešikma obepínal boky. Očividně urazil mnoho kilometrů odkudsi zpoza širého obzoru, jak napovídal prach na jeho oděvu. Jeho boty se prachem bělaly, šaty prachem zašedly. Působení jeho větrem ošlehané tváře jím

prosvítal, jako když zralé broskve během období sucha září na stromě svou žlutí. Ale ani omšelost z cest, ani jeho zaprášený oděv nemohly zakrýt tu sílu a mládí, které z něj vyzařovalo. Svým dobíráním vyváděl kovboj z míry starého muže, pečlivě upraveného a nastrojeného, ženicha každým coulem – bohužel až na věk. Být nevěstou, vzal bych si toho obra, prach neprach.

Staroch se s ním nemohl měřit.

„Vždyť jsi celý ve svatebním!“ protáhl kovboj obdivně. „Kdo je ta šťastná tentokrát?“

Vypadalo to, že se stařík třese. „Říkám, že předtím žádná nebyla! Tvrdíš snad, že jsem mormon?“

„Ale vždyť...“

„Tvrdíš, že jsem mormon? Tak jak se jmenují mé ženy? Stačí říct dvě. Nebo jednu. Zkus to!“

„...ta vdova z Laramie se ti přece zaslíbila...“

„Ale houby!“

„...ale doktor jí náhle doporučil jižní klima...“

„Nesmysl! Jsi úplně vedle!“

„...takže až na její plíce vám nic nebránilo. A potom ses dal skoro dohromady s tou Kate od krav, jenže...“

„Říkám ti, že jsi vedle!“

„... jenže ji pověsili.“

„A kde jsou ty ženušky teď? Co? Ukaž mi je!“

„Ta vykrmená servírka od Rawlinse, cos jí dal kanárka...“

„Tu jsem si nevzal. Nikdy jsem se neoženil...“

„Ale už to bylo na spadnutí, strýčku! Přece od ní jsi dostal ten dopis, ve kterém vysvětluje, jak si vzala mladého karbaníka zrovna den před vašim plánovaným obřadem, a že...“

„Nic nevíš, jsi ještě kluk, jak bys mohl...“

„...že nikdy, nikdy nezapomněla nakrmit kanárka.“

„Tahle země je plná smrkáčů!“ prohlásil stařík opovržlivě. „Jde to s ní do háje.“ Tohle zdrcující tvrzení ho

zřejmě uspokojilo. Pak zamrkal a v očích se mu zračilo nové očekávání. Jeho vysoký učitel pokračoval s tváří stále stejně vážnou a hlasem plným účasti: „Jak je na tom se zdravím ta nebožačka...“

„No jistě! Jen si přisad! Urážej nemocnou, trpící ženu!“ V očích mu bojovně zablesklo.

„Urážet ji? Ale vůbec ne, strýčku Hughey!“

„Přesně tak! Samé urážky!“

„Vážně se mi ulevilo, když se jí začala vracet paměť. Co jsem naposledy slyšel, tak už si vybavuje skoro všechno. Vzpomněla si na otce i matku, na sourozence, na přátele, na šťastné dětství, na všechno, co dělala, jenom na tebe ne. Chlapi se sázeli, že by se také určitě rozpomněla, kdybys jí dal čas. Ale já mám dojem, že po tak strašlivé nemoci, jakou měla ona, by toho člověk asi chtěl příliš.“

Po tomhle se strýček Hughey vytasil s malou krabičkou: „To ukazuje, jak málo toho víš!“ zasmál se. „Tady! Vidíš? Poslala mi zpátky ten můj prsten, protože se na manželství necítí. Takže si na mě nepamatuje, co? Haha! Pořád ti říkám, že jsi úplně vedle.“

Jižan promluvil ještě znepokojeněji. „Takže teď ten prsten dáš rovnou nějaké další!“ vykřikl. „No tak, nevrhej se znova do ženění, strýčku Hughey! K čemu je to vůbec dobré?“

„K čemu je to dobré?“ odpověděl budoucí ženich posměšně. „Hm! Až dospěješ, budeš o tom přemýšlet jinak.“

„To bych řekl, že budu přemýšlet jinak, když mi bude víc. Myslím jako čtyřiaadvacetiletý a ty myslíš jako někdo, komu je šedesát.“

„Padesát!“ zaječel strýček Hughey, až nadskočil.

Kovboj nasadil tón, jako by se sám káral. „Ale ovšem, jak jsem mohl zapomenout, že je ti padesát,“ zamumlal, „když jsi to chlapům opakoval posledních deset let.“

Viděli jste někdy papouška kakadu – toho bílého s chocholkou – jak se zlobí, když se ho něco dotkne? Naježí se do posledního pera. Stejně tak se načepýřil strýček Hughey, šaty, knír, hustá bělostná bradka, a beze slova nastoupil do vlaku mířícího na východ, který přijel z odstavné koleje k nástupišti právě včas, aby ho vyzvedl.

To však nebyl důvod, proč neodešel dřív. Kdykoliv se mohl uchýlit do výdejny zavazadel nebo se dostatečně vzdálit, dokud by vlak nedorazil. Ale stařík si to popichování očividně svým způsobem užíval. Dospěl do věku, kdy člověka potěší, pokud je nějak spojován s milostnými pletkami.

Vlak ho pomalu odvážel východním směrem, odkud jsem přijel. Díval jsem se, jak se souprava vydává na cestu ke vzdáleným břehům civilizace. Zmenšovala se na nekonečné pláni, až z ní zbyl pouze slabý sloupec kouře stoupající k večerní obloze. Na mysli mi opět vytanul můj ztracený kufr a Medicine Bow působilo osaměle. Jako by mě nějaká loď vysadila na pustý břeh kdesi v neznámém oceánu. Pullman si spokojeně dýmal na cestě do domovského přístavu, zatímco já – jak jsem měl najít ranč soudce Henryho? Kde v téhle zatracené divočině hledat Sunk Creek? Nevšiml jsem si, že by tudy tekla potok, o nějaké říčce nemluvě. Můj hostitel psal, že se sejdeme na stanici a zaveze mě na svůj ranč. To bylo vše, co jsem věděl. Nebyl tu. Chlapík od zavazadel tvrdil, že ho v poslední době neviděl. Ranč stál bezpochyby příliš daleko, abych se tam vypravil pěšky... navíc v noci. A můj kufr – přistihl jsem se, že se smutně dívám za zmizelým vlakem. Vtom jsem si všiml, že si mě ten dlouhán měří vážným pohledem – stejně vážným, jakým se díval na strýčka Hugheyho během jejich pozoruhodného rozhovoru.

Viděl jsem, jak na mě upírá zrak, zatímco jeho palec stále spočíval za pásem s náboji, a se znepokojením jsem

si vzpomněl na různé historky z tohoto kraje, které vyprávěli cestující. Strýček Hughey byl pryč, mám ho snad vystřídat a být tím, koho muž například vyzve k tanci na peroně za doprovodu dobře mířených výstřelů?

„Počítám, že tu čekám na vás, pane,“ prohodil dlouhán.

II.

„Když mě tak nazveš, usměj se!“

Nemůžeme se vidět očima ostatních, jinak bych věděl, jak navenek působím, podle toho, jak na mě ten vysoký muž promluvil. Já jsem mlčel, protože jsem se cítil nejistě.

„Počítám, že tu čekám na vás, pane,“ zopakoval zdvořile.

„Hledám soudce Henryho,“ odpověděl jsem konečně.

Vydal se ke mně a já si uvědomil, že to není žádný obr. Neměřil víc než metr osmdesát. Předtím, v porovnání se strýčkem Hugheyem, připomínal věž. Ale z jeho pohledu, jeho tváře, ze způsobu jeho chůze, z celé jeho bytosti vyzařovalo cosi působivého, co, jak si myslím, vnímali muži i ženy.

„Soudce mě pro vás poslal, pane,“ vysvětlil se svým jižanským přízvukem a zároveň mi podal dopis od mého hostitele. Kdybych nebyl svědkem toho, jak si dobírá strýčka Hugheyho, nikdy bych si nepomyslel, že může mít pro něco takového smysl. Navenek budil dojem povahy čistě vážné. Ale já jejich rozhovor vyslechl, a proto jsem se domníval, že jsem ho navzdory jeho vzezření prohlédl, že jsme takřkajíc spoluspiklenci a mohl bych na něho třeba vědoucně mrknout.

Z toho důvodu jsem se začal chovat uvolněně. Bylo velmi příjemné nenuceně jednat s tím rozložitým cizincem, který vám namísto střílení pod nohy velice zdvořile podá dopis.

„Jste ze staré Virginie, jak jsem vyrozuměl,“ prohodil jsem.

„To jste vyrozuměl správně, pane,“ odpověděl pomalu.

Moje nenucenost trochu ochladla, ale zvesela jsem pokračoval s dalším vypyptáváním: „Máte tu víc takových podivínů, jako je strýček Hughey?“

„Ale ovšem, je jich tu kolem spousta. Přijíždějí každým vlakem.“

Tehdy jsem od nenucenosti upustil.

„Kéž by vlakem přijel můj kufr,“ povzdechl jsem si a vypověděl mu o svých nesnázích.

Nedalo se čekat, že by ho má ztráta nějak dojala, ale on ji přešel bez jediného slova. „Počkáme na něj ve městě,“ pronesl, stále dokonale zdvořilý.

To, co jsem zatím viděl z „města“, bylo v mých očích čerstvě přichozího strašné. Uvítal bych, kdybych mohl spát na soudcově ranči.

„Je to příliš daleko, abychom dojeli na ranč ještě na noc?“ otázal jsem se.

Nechápavě se po mně podíval.

„Protože tahle brašna,“ vysvětloval jsem, „obsahuje všechno, co právě potřebuji. Bez kufru se obejdu tak den, dva, možná by bylo snazší ho poslat. Takže pokud bychom tam nedorazili příliš pozdě, kdybychom vyjeli hned...“ odmlčel jsem se.

„Je to čtyři sta dvacet jedna kilometrů,“ opáčil Virginian.

Můj hlasitý výkřik mlčky přešel, jen si mě chvíli měřil pohledem a nakonec řekl: „Večeře už bude hotová.“ Vzal mou brašnu a já ho beze slova následoval do jídelny. Kráčel jsem jako ve snu.